

باسمه تعالی

احکام غسل

برگرفته از جلد اول رساله آموزشی

احکام و مسائل شرعی مطابق با فتاوی حضرت آیت الله العظمی خامنه ای مدظله العالی

غسل – قسمت اول

❖ معنای غسل

غسل یعنی شستشوی تمام بدن از سر تا پا با شرایط و کیفیت خاص.

❖ اقسام غسل

۱. واجب

❖ مشترک میان مردان و زنان:

غسل پس از جنابت

غسل پس از مس میت

غسل میت

غسل در هنگامی که نذر و عهد کرده یا قسم خورده باشد که غسل کند

❖ مخصوص بانوان:

غسل پس از پایان عادت ماهیانه (حیض)

غسل پس از قطع شدن خون زایمان (نفاس)

غسل در اثنای خونریزی‌های زنان (استحاضه)

۲. مستحب، مانند غسل جمعه.

❖ کیفیت غسل

غسل را به دو گونه می‌شود انجام داد:

❖ ترتیبی: اول این که با ترتیب مخصوص بدن را بشوید، به این که ابتدا سر و گردن، بعد تمام نیمه راست بدن و در آخر تمام نیمه چپ بدن را بشوید.

❖ ارتماسی: دوم این که تمام بدن را یک‌باره در آب فرو ببرد به طوری که آب به همه جای بدن برسد.

توجه:

❖ در غسل، بنا بر احتیاط واجب شستن موهای بلند و زیر آن لازم است، بنابراین بانوان بایستی - بنا بر احتیاط واجب -

علاوه بر رساندن آب به پوست سر، تمام موهای خود را نیز بشویند.

❖ رو به قبله ایستادن در وقت غسل واجب نیست.

❖ شستن پشت و یا هر عضوی از اعضای بدن قبل از نیت غسل و شروع آن، اشکال ندارد.

❖ اگر غسل ترتیبی را بر خلاف ترتیبی که قبلاً گفته شد به جا آورد - چه عمداً باشد و چه از روی فراموشی و چه به

سبب ندانستن مسأله - باطل است.

❖ کسی که بعد از غسل بفهمد به قسمتی از بدنش آب نرسیده است

❖ غسل ارتماسی بوده: باید دو باره غسل کند، چه جای آن را بداند یا نداند.

❖ غسل ترتیبی بوده

جای آن را نمی‌داند: باید دوباره غسل کند.

جای آن را می‌داند:

در طرف چپ است: شستن همان مقداری که شسته نشده کافی است.

در طرف راست است: باید آن مقدار را شسته، بعد طرف چپ را بشوید.

در سر و گردن است: باید آن مقدار را شسته، بعد طرف راست و چپ بدن را بشوید.

✦ غسل جبیره‌یی

غسل جبیره‌یی هم مانند وضوی جبیره‌یی است.

✦ شرایط غسل

شرایطی که برای وضو گفته شد، مانند پاک بودن آب و غیر آن در غسل هم شرط است، ولی در غسل، شستشو از بالا به پایین و نیز پی در پی شستن اعضای بدن لازم نیست، بلکه می‌تواند در وسط غسل، مدتی به کار دیگر پردازد و سپس غسل را از همان محل که مانده است، ادامه دهد.

توجه:

✦ در غسل، هر قسمتی را که می‌خواهد شستشو بدهد، اگر نجس است باید قبلاً آن را آب بکشد، ولی پاک بودن تمامی بدن قبل از غسل واجب نیست، بنابراین اگر عضو، قبل از غسل آن، تطهیر شده باشد غسل صحیح است، ولی اگر عضو نجس قبل از غسل آن تطهیر نشود، و با یک شستن بخواهد هم آن را پاک کند و هم غسل نماید، غسل باطل است.

✦ چیزی را که مانع رسیدن آب به بدن است باید بر طرف کند و اگر پیش از اطمینان به این که بر طرف شده غسل کند، غسل او باطل است.

✦ احکام غسل

۱. هرگاه در اثنای غسل، حدث اصغری از او سر بزند (مثلاً بول کند) به صحت غسل ضرر نمی‌رساند و لازم نیست که غسل را از نو شروع کند و باید آن را ادامه دهد، ولی چنین غسلی اگر غسل جنابت باشد مانند سایر غسلها کفایت از وضو برای نماز و سایر اعمال مشروط به طهارت از حدث اصغر نمی‌کند.
۲. کسی که غسلهای متعددی، اعم از واجب یا مستحب بر ذمه‌ی او باشد، اگر به نیت همه‌ی آنها یک غسل به جا آورد کافی است، و اگر در بین آنها غسل جنابت باشد و به نیت آن غسل کند از بقیه‌ی غسلها هم کفایت می‌کند، اگر چه احتیاط (مستحب) این است که همه‌ی آنها را نیت نماید.
۳. غیر از غسل جنابت، سایر غسلها کفایت از وضو نمی‌کند.
۴. کسی که بعد از غسل، یقین به باطل بودن آن پیدا کند بایستی قضای همه‌ی نمازهایی که با آن غسل خوانده است را به جا آورد.

✦ شک در غسل

✦ شک در انجام غسل (شک دارد که غسل کرده یا نه): برای اعمالی که مشروط به غسل است باید غسل کند، ولی

نمازهایی که تا کنون خوانده صحیح است.

✦ شک در صحت غسل (پس از انجام غسل شک دارد غسلش صحیح بوده یا نه): در صورتی که احتمال می‌دهد غسل

را صحیح انجام داده و در وقت غسل متوجه انجام آنچه در صحت غسل معتبر است بوده به شک خود اعتنا نکند (و بنا بر صحت بگذارد).

غسل – قسمت دوم

❖ اسباب جنابت

انسان به یکی از دو چیز جنب می شود:

۱. آمیزش جنسی (به هر نحو که باشد، با حلال یا با حرام، منی بیرون بیاید یا نیاید، بالغ باشد یا نباشد)
۲. بیرون آمدن منی (چه در خواب و چه در بیداری، چه عمدأ و چه بی اختیار)

توجه:

❖ رطوبت خارج شده از مرد، اگر همراه با شهوت، جستن و سست شدن بدن باشد، حکم منی را دارد، و اگر علایم سه گانه یا یکی از آنها وجود نداشته باشد و یا شک در آن باشد حکم منی را ندارد، مگر این که از راه دیگری یقین کند که منی است.

❖ مایعی که زن در هنگام اوج لذت جنسی می بیند، حکم منی را دارد و باید غسل نماید، و اگر شک کند که به این مرحله رسیده یا نه و یا شک در خروج مایع داشته باشد غسل واجب نیست.

❖ رسیدن منی به داخل رحم بدون دخول، سبب جنابت زن نمی شود.

❖ با تحقق دخول ولو به مقدار حشفه (به معنی ختنه گاه)، غسل بر مرد و زن واجب است، هر چند منی خارج نشود و زن نیز به مرحله اوج لذت نرسد.

❖ هرگاه زنی پس از نزدیکی، در حالی که منی در رحم او باقی مانده است بلافاصله غسل کند و بعد از غسل، منی از رحم خارج شود غسلش صحیح است و منی خارج شده بعد از غسل نجس است، هر چند اگر منی مرد باشد باعث جنابت مجدد نمی شود.

❖ بر زنان، پس از انجام معاینات داخلی با وسایل طبی تا زمانی که منی خارج نشود، غسل واجب نیست.

❖ کارهایی که بر جنب حرام است

۱. مس خط قرآن و اسما و صفات مخصوص ذات باری تعالی و همچنین به احتیاط واجب نامهای انبیای عظام و ائمه معصومین (ع)

۲. ورود به مسجد الحرام و مسجد النبی (ص)، هر چند از یک در داخل و از در دیگر خارج شود.

۳. توقف در مساجد دیگر، ولی اگر از یک در وارد و از در دیگر خارج شود مانع ندارد.

۴. گذاشتن چیزی در مسجد.

۵. خواندن خصوص آیات سجده از سوره هایی که سجدهی واجب دارند، ولی خواندن سایر آیات از این سوره ها اشکال ندارد.

توجه:

❖ حرم امامان معصوم (ع) بنا بر احتیاط حکم مسجد را دارد.

﴿ ورود جنب به داخل حرم امام زادگان (ع) اشکالی ندارد.﴾

﴿ تکیه‌ها و حسینیه‌ها حکم مسجد را ندارند.﴾

﴿ منظور از آیات سجده: آیه ۱۵ از سوره ۳۲ (سجده) و آیه ۳۷ از سوره ۴۱ (فصلت) و آیه ۶۲ از سوره ۵۳ (نجم) و آیه ۱۹ از سوره ۹۶ (علق) می‌باشد که خواننده یا شنونده آنها واجب است سجده کند.﴾

◉ احکام غسل جنابت

۱. در انجام تکلیف شرعی، حیا معنی ندارد. حیا، عذر شرعی برای ترک واجب (مثل غسل جنابت) نیست. به هر حال اگر غسل جنابت برای کسی امکان ندارد وظیفه اش برای نماز و روزه، تیمم بدل از غسل است.

۲. کسی که معذور از انجام غسل است، مثل فردی که می‌داند اگر از طریق نزدیکی با همسرش خود را جنب کند آبی برای غسل کردن نمی‌یابد و یا وقت برای غسل و نماز ندارد جایز است با همسر خود نزدیکی کند به شرطی که قدرت بر تیمم داشته باشد، و در صورت جنابت و معذور بودن از انجام غسل، برای اعمال مشروط به طهارت، تیمم بدل از غسل جنابت می‌کند و با آن تیمم، داخل مسجد شدن و خواندن نماز و مس نوشتن قرآن کریم و بقیه‌ی اعمالی که انجام آنها مشروط به طهارت از جنابت است اشکال ندارد. (البته اگر عذرش تنگی وقت بوده فقط کاری را که برای آن تیمم کرده می‌تواند انجام دهد).

۳. کسی که بعد از خارج شدن منی غسل کرده، اگر پس از غسل، رطوبتی از او خارج شود که نداند منی است یا چیز دیگر، در صورتی که پیش از غسل و بعد از خروج منی، ادرار نکرده باشد، آن آب در حکم منی است و باید دوباره غسل کند.

۴. اگر در لباس خود لکه‌ی ببیند که نمی‌داند منی است یا چیز دیگر، تا یقین نکرده که منی است و از خود اوست غسل بر او واجب نیست.

۵. کسی که غسل جنابت کرده، نباید برای نماز وضو بگیرد و نماز و دیگر اعمالی را که باید با وضو انجام دهد می‌تواند با همین غسل انجام دهد.

۶. هرگاه بعد از غسل جنابت شک کند غسلش باطل شده است یا نه، لازم نیست برای نماز وضو بگیرد، ولی اگر بخواهد از باب احتیاط وضو بگیرد اشکالی ندارد

۷. کسی که در تنگی وقت نماز غسل می‌کند، اگر غسل را به این نیت بکند که از جنابت خارج شود - نه به نیت خصوص این نماز - غسل او صحیح است، اگر چه پس از غسل بفهمد که وقت برای نماز نداشته است.

◉ غسل‌های مخصوص بانوان

◉ خون حیض

۱. خونی که دختر قبل از اتمام نه سالگی می‌بیند حیض نیست، هر چند صفات حیض را داشته باشد.

۲. لکه‌هایی که زن بعد از یقین به پاک شدن می‌بیند، اگر خون نباشد حکم حیض را ندارد، و اگر خون باشد، هر چند به صورت لکه‌های زرد رنگ، و از ده روز تجاوز نکند، همه‌ی آن لکه‌ها محکوم به حیض است و تشخیص این موضوع به عهده‌ی زن است.

۳. زنهایی که از داروهای ضد حاملگی استفاده می‌کنند و لکه‌های خونی را در ایام عادت و غیر آن می‌بینند، اگر این لکه‌ها واجد شرایط شرعی حیض نباشد حکم حیض را ندارد، بلکه محکوم به استحاضه است.

۴. زنی که دارای عادت ماهیانه معینی مثلاً هفت روز است و به علت گذاشتن دستگاه جلوگیری از حاملگی، هر بار بیش از ده روز مثلاً دوازده روز خون می‌بیند، خونی که در ایام عادت می‌بیند حیض است و باقی استحاضه خواهد بود.
۵. خونی که زن در ایام بارداری می‌بیند، اگر صفات و شرایط حیض را داشته باشد و یا در زمان عادت بوده و سه روز اگر چه در باطن استمرار داشته باشد خون حیض است، و الا استحاضه خواهد بود.

❖ احکام حیض

۱. تمام کارهایی که بر جنب حرام است، بر زن حیض نیز حرام است.
- توجه:

❖ نشستن زنها در ایام عادت روی دیوار کوتاهی که بین مسجد الحرام و مسعی (محل سعی میان صفا و مروه) وجود دارد اشکال ندارد، مگر این که یقین حاصل شود که آن دیوار جزو مسجد است. (ارتفاع این دیوار نیم متر و عرض آن یک متر است).

۲. اگر زن در حال حیض، جنب یا در حال جنابت حیض شود، بعد از پاک شدن از حیض، واجب است علاوه بر غسل حیض، غسل جنابت هم به جا آورد، ولی جایز است که در مقام عمل به غسل جنابت اکتفا کند، لیکن احتیاط (مستحب) این است که نیت هر دو غسل را بنماید.

۳. اگر زنی در حال حیض غسل جنابت کند صحت غسلش محل اشکال است.

۴. زنی که به خاطر نذر روزهی معینی روزه گرفته است، اگر در حال روزه، حیض شود روزه‌اش با عادت شدن - هر چند در یک جزء از روز باشد - باطل می‌شود و قضای آن روز بعد از پاک شدن بر او واجب است.

❖ استحاضه

خونی ۱ که زن در سن یائسگی ۲ می‌بیند استحاضه است، بنابراین زنی که پدرش هاشمی نیست، هر چند مادرش از سادات باشد اگر بعد از پنجاه سالگی خونی را مشاهده کند محکوم به استحاضه است.

❖ نفاس 3 خون زایمان

زنی که عمل کورتاژ (سقط جنین) را انجام داده، بعد از سقط جنین - هر چند به صورت علقه باشد - اگر خونی را مشاهده کند، محکوم به نفاس است.

توجه:

❖ تمام کارهایی که بر حیض حرام است بر نفاس نیز حرام است.

1 خون استحاضه: خونی است که در غیر ایام حیض و نفاس از رحم زن خارج می‌شود و مربوط به بکارت و زخم نیست.

۲ با توجه به اینکه حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در تعیین سن یائسگی احتیاط دارند مقلدین معظّم‌له می‌توانند در این مساله با رعایت شرایط عدول، به مجتهد دیگری رجوع نمایند.

۳ خون نفاس: خونی است که بر اثر زایمان نوزاد، به مدت معینی از رحم زن بیرون می‌آید.